

Gordiaantjes

'Heele zomernachten stonden we tegen 't hek van 't Oosterpark te leunen en honderd uit te boomen. Een heel kamerameublement zou je daaraan hebben kunnen verdienen, als je dat allemaal had kunnen onthouden.

Er wordt toch zooveel geschreven tegenwoordig.'

Nescio, Titaantjes (1914).

8

Kleio start een nieuwe rubriek. Nu, in dit eerste nummer van het derde millennium is het zover. En de naam van de boreling luidt: Gordiaantjes. Vanwaar deze benaming, die lichtjes geurt naar de boenwas, het oude leer en de pijptabak van een studeerkamer? De titel herinnert aan de onversaagde helden van de kunsten en de wetenschap. Tegelijkertijd doet zij denken aan de kunstige knoop aan het voertuig van de Frygische koning Gordias. Geen sterveling had hem los kunnen maken totdat Alexander de Grote zijn zwaard trok en voorgoed een einde maakte aan de verwarring.

Die voortvarendheid kenmerkt bijvoorbeeld ook Gordianus, de fictieve speurder uit de boeken van Steven Saylor, die authentieke misdaden en raadsels oplost in de woelige wereld van het ciceroniaanse Rome. Tussen het doorhakken van de gordiaanse knoop, oftewel in figuurlijke zin: het helderheid brengen in een complexe situatie en de naam van die Romeinse held bestaat een zonneklaar verband. Uiteraard is geen enkele detective voor het toeval geboren.

Net zo min toevallig, én even voortvarend heeft *Kleio* de nieuwe rubriek in het leven geroepen om een herkenbare

reeks artikelen te publiceren. Niet om te sparen voor een 'kamerameublement' natuurlijk, maar om docenten houvast te bieden bij het consumeren van de niet aflatende stroom van wetenschappelijke historische publicaties. Kortom: waar de drukte van de alledaagse onderwijspraktijk niet altijd toestaat de nieuwste ontwikkelingen in het historische onderzoek op de voet te volgen, probeert *Kleio* voortaan in elk nummer een specifiek onderzoeksterrein of een bepaalde thematiek te ontrefelen en toegankelijk te maken.

Uitgangspunten

In 1999 hebben geschiedenisdocenten nieuwe methodes gekozen als leidraad voor hun lessen in de tweede fase. Natuurlijk hebben ze hierbij rekening gehouden met het beleid en de didactische visie van de school, de leerlingenpopulatie, met de inhoudelijke afwegingen van de samenstellers van de methodes, en niet in de laatste plaats ook met de bruikbaarheid ervan in samenhang met andere vakken. Het afgelopen jaar is praktijkervaring opgedaan. De gekozen methodes zijn in de klas en in het studiehuis beproefd.

Docenten weten intussen wel wat ze eraan hebben. Of leerlingen er plezier

aan beleven. Hoeveel tijd het voorbereiden van de lessen voor de docent en de zelfstudie voor de leerling kost.

In deze situatie ziet *Kleio* aanleiding om met de nieuwe rubriek docenten vakinhoudelijk te ondersteunen. Twee overwegingen spelen hierbij een rol. In de eerste plaats hebben slechts drie van de zeven methodes die op de markt zijn een afzonderlijk historisch overzicht opgenomen. Deze drie methodes hebben daar tegelijkertijd echter elk op een andere manier invulling aan gegeven. Een historisch overzicht is nuttig. Zeker met het oog op de onderwerpen voor het centraal schriftelijk eindexamen is het van belang om een goed historisch overzicht voorhanden te hebben om de vastgestelde subdomeinen (in onderlinge samenhang) te kunnen behandelen. Ten tweede vergt het onderwijs in de tweede fase van de docenten een andere didactische benadering. Docenten treden op als organisatoren en begeleiders van het zelfverantwoordelijke leren van hun leerlingen. Tegelijkertijd blijven zij echter de bron van kennis waarop leerlingen kunnen terugvallen. Hierdoor is de taak van docenten uitdagender geworden, zeker gezien het feit dat de klassikale contactmomenten beperkt zijn.

Opzet

De redactie van *Kleio* heeft vooraanstaande, vaak jonge binnen- en buitenlandse wetenschappers uitgenodigd om – vanuit historiografisch perspectief – een toegankelijk en beknopt artikel te schrijven over recente ontwikkelingen op, nieuwe literatuur over en veelbelovende inzichten in hun vakgebied. Deze elementen zijn in alle artikelen terug te vinden. Dit betekent niet, dat de bijdragen aan de rubriek Gordiaantjes volgens een vast stramien zijn geschreven. Integendeel, de auteurs behouden de vrijheid om zelf te bepalen hoe zij hun onderwerp voor het voetlicht willen brengen.

Sommigen kiezen voor een historiografisch overzicht, gekoppeld aan een specialistische casus die aanvulling biedt op de 'common knowledge' van handboeken. Anderen accentueren bijvoorbeeld de verschuivingen in de beeldvorming van hun onderwerpen en laten aan de hand van voorbeelden, nieuw bronnenmateriaal, of herinterpretaties van bekende bronnen zien hoe die ontwikkeling zich heeft voltrokken. Zoveel hoofden, zoveel zinnen, kortom, met als resultaat een afwisselende reeks van lezenswaardige artikelen.

Door middel van de nieuwe rubriek hoopt *Kleio* docenten op de hoogte te houden van wat er op velerlei terreinen van de wetenschappelijke geschiedbeoefening gebeurt. Docenten die slechts beperkt tijd hebben om zich vakinhoudelijk te verdiepen, kunnen kennisnemen van creatieve benaderingen van interessante thema's en onderwerpen, zodat zij zich uitgedaagd voelen om hun eigen historische overzicht (én dat

van hun geschiedenismethodes) aan te scherpen, te verbreden, te synthetiseren. Zo blijft de lesinhoud actueel.

Onderwerpen

Er komen uiteenlopende onderwerpen voor het voetlicht. De ene keer passen de artikelen naadloos binnen een subdomein, of vormen ze zelfs een directe aanvulling op wat in de geschiedenismethode staat. De andere keer behandelen zij onderwerpen of thema's die zo 'exotisch' lijken, dat ze ogenschijnlijk nauwelijks met de gangbare vakinhoudelijke keuzen in de tweede fase te maken hebben.

De redactie houdt scherp in de gaten, dat de artikelen ofwel aansluiten bij de komende eindexamenonderwerpen, ofwel een prikkelende bijdrage leveren aan de invulling van een of meer subdomeinen. Dikwijls bestrijkt een en hetzelfde artikel trouwens beide invalshoeken.

Wat komt deze jaargang aan de orde? Vanzelfsprekend is enig voorbehoud op zijn plaats. Maar gezien het enthousiasme onder wetenschappers om in de nieuwe rubriek te publiceren, kan alvast een kleurrijk panorama van onderwerpen en thema's worden geschetst. Er verschijnt een bijdrage over de politieke cultuur in het 'magies' Nederland van de jaren zestig. Een ander artikel gaat in op het debat over de kruisrakettenkwestie en de Nederlandse vredesbeweging rond 1980. Het actuele vraagstuk van etniciteit en de (allochtone) beeldvorming van de multiculturele samenleving vormt ook een thema, evenals het contact tussen zendelingen, missionarissen en oosterse culturen in de zeventiende en achttiende eeuw.

Voorts is er een artikel over de verbijsterende verschillen in de manier waarop in westerse en niet-westerse landen tegen kinderarbeid is aangekeken, en tevens aan een studie naar de vraag hoe het mannelijk en vrouwelijk lichaam de afgelopen decennia subject van historisch onderzoek zijn geworden.

Met het oog op het thema van het eindexamen in 2002 publiceert *Kleio* vermoedelijk dit jaar nog over de historische beeldvorming van de Sovjet-Unie en andere Oost-Europese landen sinds de val van de muur.

Het eerste Gordiaantje sluit aan bij het eindexamenthema van 2001. De auteur geeft een overzicht van recente literatuur over het einde van de Tweede Wereldoorlog, het ontstaan van de Republiek Indonesië en plaatst hierbij enkele interessante kanttekeningen. Verder gaat hij door middel van een casus zeer gedetailleerd in op de positie van de Nederlandse regering in het internationale machtsspel en op de cruciale positie van het geallieerde militaire apparaat bij het bepalen van de strategie voor de bevrijding van Nederlands-Indië.

Deze genuanceerde casus biedt – op basis van weinig gebruikt bronnenmateriaal – een misschien niet helemaal onverwachte, maar interessante nuancering van en aanvulling op de historische studies die over dit onderwerp zijn verschenen.

De *Kleio*-redactie hoopt dat de rubriek Gordiaantjes bijdraagt aan het verkleinen van de zo nu en dan ervaren kloof tussen wetenschap en onderwijsveld.

